

UDC 338.2:658.012

JEL classification: M2, O1, D24

DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.247231>**Ковальчук А. М.**

кандидат економічних наук, старший викладач

ORCID ID: 0000-0002-9059-8303

Національний авіаційний університет

ЧИННИКИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗМІН

STRATEGIC MANAGEMENT FACTORS FOR THE ECONOMIC SAFETY OF AN ENTERPRISE IN A CHANGING ENVIRONMENT

У статті досліджені деякі підходи до визначення впливу чинників на стратегічне управління економічною безпекою підприємства. Нинішні умови розвитку економіки країни загалом та підприємств зокрема характеризуються значною кількістю чинників, які впливають на систему забезпечення економічної безпеки підприємства у стратегічному полі. Змінні умови формують чинники стратегічного управління економічною безпекою підприємства, які потребують постійного аналізу, моніторингу та доповнення. Метою дослідження є визначення основних чинників стратегічного управління економічною безпекою в умовах адаптивності підприємства до змін. У статті теоретико-методологічною основою дослідження впливу чинників на стратегічне управління економічною безпекою підприємства є основні положення наукових досліджень вітчизняних вчених. Методами, що було використанні у процесі дослідження є порівняння та систематизація – для виявлення основних тенденцій об'єкта дослідження; абстрактно-логічний та узагальнення – для виділення результатів та висновків поведеного дослідження. Виявлено, що стратегічне управління економічною безпекою підприємства – це система довготривалих та стійких управлінських рішень та процесів задля забезпечення оптимального стану захищеності економічних інтересів підприємства у тактичному періоді та розвитку у довготривалих періодах. На основі проведеного аналізу підходів до визначення чинників стратегічного управління економічною безпекою визначено взаємозв'язок між чинниками, функціями та цілями системи управління економічною безпекою та його стратегічним розвитком. В результаті дослідження запропоновані ознаки класифікації чинників сучасного стратегічного управління економічною безпекою відповідно до умов, що склалися. Запропонована класифікація дозволяє виявити тенденції впливів чинників на стратегічне управління економічною безпекою; виявити основні загрози економічній безпеці підприємств, які мають стратегічний характер. У зв'язку із постійним характером змін середовища в якому функціонують підприємства необхідно зауважити, що класифікація чинників є невичерпною та може доповнюватись відповідно до умов.

Ключові слова: чинник, підприємство, економічна безпека, управління економічною безпекою, система економічної безпеки, стратегічне управління.

The article investigates some approaches to determining the influence of factors on the strategic management of economic security of an enterprise. The current conditions of development of the country's economy in general and enterprises in particular are characterized by a significant number of factors affecting the system of economic security of the enterprise in the strategic field. The changing conditions form the factors of strategic management of economic security of the enterprise, which require constant analysis, monitoring and supplementation. The aim of the study is to determine the main factors of strategic management of economic security in the conditions of adaptability of enterprise to changes. The theoretical and methodological basis of the study of the influence of factors on the strategic management of economic security enterprise is the main provisions of scientific research of domestic scientists. The methods that were used in the study are: comparison and systematization – to identify the main trends of the object of research; abstract-logical and generalization – to highlight the results and conclusions of the behavioral research. Strategic management of economic security of enterprise is a system of long-term and sustainable management decisions and processes to ensure the optimal state of protection of economic interests of the enterprise in the tactical period and development in the long term. On the basis of the conducted analysis of the approaches to defining the factors of strategic management of economic security, the interrelation between the factors, functions and goals of the economic security management system and its strategic development has been determined. As a result of the study, signs of classification of factors of modern strategic management of economic security in accordance with the conditions that have developed. The proposed classification allows us to determine the trends of the influence of factors on the strategic management of economic security; to determine the main threats to the economic security of enterprises, which have a strategic nature. The classification of factors is inexhaustible and can be supplemented in accordance with the conditions through the constant nature of changes in the environment in which enterprises operate.

Keywords: factor, enterprise, economic security, economic security management, economic security system, strategic management.

Вступ. Динамічні умови сучасних змін внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємств зумовлюють перебудову їх системи управління у відповідності до значної кількості чинників, для яких характерним є динамічність та невизначеність. У стратегічному полі саме підсистема економічної без-

пеки підприємства, як забезпечуюча стійкість складова його системи функціонування, в першу чергу буде відчувати вплив таких чинників. Досить часто чинники зовнішнього впливу, які є наслідком змін, являють загрози руйнування наявного потенціалу підприємства, зменшують здатність підприємства до розвитку,

збільшують ризики прийнятих стратегічних управлінських рішень та можуть призвести до втрати підприємством належного рівня економічної безпеки. Водночас, своєчасна реакція на позитивні чинники дозволить підприємству наростити потенціал економічної безпеки, пришвидшити розвиток, посилити рівень економічної стійкості та оптимізувати систему економічної безпеки. Тому нині науковцям та керівникам підприємств необхідно зосередити увагу на формуванні адаптованого до нових умов стратегічного управління економічною безпекою підприємства. Визначення основних чинників, їх групування залежно від певних ознак, дозволить вчасно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища у контексті стратегічного управління економічною безпекою підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дослідження економічної безпеки підприємства та основ її управління досить широко розглядаються у сучасній економічній науці, зокрема у працях О.В. Ареф'євої [1], О.І. Маслак [6], Н.Є. Гришко [6], З.Б. Живко [5], А.В. Нікітіної [8], О.Ф. Яременко [12]. Чинники, що впливають на управління економічною безпекою підприємства досліджували С.В. Салоїд [10], Н.В. Дулеба [4], Т.Г. Васильців [2], О.М. Вовк [3], М.Б. Пасічник [2], Л.О. Пашнюк [9], О.С. Шуміло [11] та інші. Проте, вважаємо, що у сучасних змінних умовах чинники стратегічного управління економічною безпекою підприємства потребують постійного аналізу, моніторингу та доповнення.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення основних чинників стратегічного управління економічною безпекою в умовах адаптивності підприємства до змін.

Методологія. Теоретико-методологічною основою дослідження впливу чинників на стратегічне управління економічною безпекою підприємства є основні положення наукових досліджень вітчизняних вчених. Методами, що було використано у процесі дослідження є порівняння та систематизація – для виявлення основних тенденцій об'єкта дослідження; абстрактно-логічний та узагальнення – для виділення результатів та висновків поведеного дослідження.

Результати дослідження. Діяльність підприємств в сучасних змінних та динамічних умовах потребує напрацювання нових підходів до забезпечення та управління їх економічною безпекою, особливо на стратегічному рівні. Рівень економічної захищеності підприємства та його систем є однією із найбільш чутливих до змін характеристик його діяльності, тому комплексна система стратегічного управління економічною безпекою має бути адаптивною до новітніх умов провадження господарської діяльності. Управління економічною безпекою, яке відповідає сучасним вимогам та викликам, дозволяє підприємству забезпечити результативність не лише у визначеному поточному періоді, але й на довгострокову перспективу, що передбачає врахування усіх можливих чинників не лише сьогодні, але й у майбутніх періодах, тобто визначає їх стратегічний характер.

У сучасних дослідженнях поняття «управління економічною безпекою підприємства» завжди включає чинники, що на неї впливають у свою складну систему. Живко З.Б. розглядає концептуальний підхід до дефініції управління економічною безпекою підприєм-

ства, визначивши її як концепцію, що «має поєднувати як динамічну, так і статичну складові, а їх органічне поєднання обумовлюється такими чинниками: складністю прогнозування змін зовнішнього середовища, неможливістю здійснення абсолютного контролю над внутрішнім середовищем, конфліктністю інтересів, складністю проблеми тощо» [5]. Тобто, автор поєднує дві складові системи в умовах зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, таким чином визначаючи, що на управління економічною безпекою впливають як внутрішні так і зовнішні чинники.

У своєму дослідженні Маслак О.І. та Гришко Н.Є. зазначають, що «управління економічною безпекою на оперативному, тактичному та стратегічному рівнях дозволяє запобігати руйнівному впливу зміни факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства» [6, с. 206]. Тобто, автори зосереджують свою увагу на тому, що управління економічною безпекою підприємства має стратегічний характер, оскільки система економічної безпеки працює на декількох рівнях, у тому числі й стратегічному. Також, автори визначили, що «система управління економічною безпекою підприємства є особливим різновидом та відносно самостійною, локальною підсистемою управління підприємством» Розроблена вченими концепція управління загальносистемними характеристиками системи економічної безпеки підприємства вирішує проблему вдосконалення процесів управління за рахунок використання новітніх універсальних якісних формалізованих характеристик розглянутої системи: адаптивність, маневреність, комунікативність, стійкість [6, с. 206]. Тобто, стратегічне управління економічною безпекою залежить від чинників, які впливають на підприємство як єдину систему, яка має превентивний характер.

Відповідно, що у нашому розумінні стратегічне управління економічною безпекою підприємства – це система довготривалих та стійких управлінських рішень та процесів задля забезпечення оптимального стану захищеності економічних інтересів підприємства у тактичному періоді та розвитку у довготривалих періодах. В умовах постійних змін, управління економічною безпекою підприємства має трансформуватися до нового ступеня свого розвитку: стратегічне управління економічною безпекою підприємства із врахуванням довгострокових мотивацій, де на перше місце серед функцій управління виходить «мотивація», як рушійний чинник економічного зростання підприємства, яке має довготерміновий характер.

Визначальною метою стратегічного управління економічною безпекою підприємства необхідно вважати гарантування стабільного та максимального ефективного функціонування підприємства тепер та забезпечення високого потенціалу розвитку в майбутньому [8], що є основною стратегічною характеристикою управління економічною безпекою підприємства.

На сучасному етапі, основними групами рішень та процесів, які здійснюються керівництвом підприємства в процесі стратегічного управління економічною безпекою, є такі:

– інформаційно-аналітичні, як система заходів, що проводяться із ціллю прийняття ефективних й дієвих управлінських рішень, що стосуються тактики та стратегії розвитку підприємства, а також прийняття пре-

вентивних заходів та попередження реальних можливих загроз економічній безпеці підприємства;

– кадрові, як система заходів для усунення ризиків та проблем у зв'язку із володінням певною частиною інформації персоналу, що може визначатися як комерційна таємниця, ризиками недостатнього рівня кваліфікаційно-освітнього забезпечення працівників, помилками та зловживаннями тощо;

– правові, як дії, що спрямовані на відслідковування нових законодавчих актів, що приймаються у сфері економічної безпеки, та активне застосування усіх законів та підзаконних актів України у боротьбі за забезпечення інтересів конкретного суб'єкта господарювання;

– ресурсні, як система заходів, що проводяться з метою забезпечення виробництва основними ресурсами: матеріальними, фінансовими, трудовими, інформаційними та іншими;

– техніко-технологічні, як заходи, що спрямовані на досягнення відповідного рівня освоєння виробничих потужностей, інноваційної політики підприємства, своєчасна модернізація виробничих фондів;

– фінансово-економічні, як система заходів, до яких належать: забезпечення економічної ефективності господарської діяльності підприємства; забезпечення фінансової стабільності та фінансової незалежності; забезпечення високої конкурентоспроможності продукції, товарів та послуг на основі ефективного менеджменту та маркетингу бізнесу тощо [1].

Проте, до стратегічного управління економічною безпекою підприємства необхідно додати ще:

– мотиваційні заходи, як дії, що спрямовані на посилення зацікавленості сторін у захищеності їх інтересів та розвитку підприємства в стратегічних періодах.

Усі ці заходи є формулю реалізації основних функцій стратегічного управління економічною безпекою підприємства (оцінка, забезпечення, мотивація, контроль), які формуються під впливом чинників (рис. 1). На основі взаємозв'язків між чинниками впливу та функціями визначаються стратегічні цілі та завдання управління економічною безпекою підприємства, що в майбутніх періодах дозволить визначити ступінь впливу кожного окремого чинника на рівень економічної безпеки та на управління нею.

Заходи стратегічного управління економічною безпекою підприємства відбуваються під впливом визначених та невизначених чинників. Відповідно до лексичного значення «чинник – це умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу, що визначає його характер або одну з основних рис». Тобто, чинники впливають на визначальні характеристики та основні риси стратегічного управління економічною безпекою підприємства.

У більшості досліджень чинників стратегічного управління економічною безпекою підприємства науковці виділяють та групують їх на дві великі частини: внутрішні та зовнішні, тобто чинники визначаються залежно від середовища функціонування підприємства. Одним із таких науковців є Салоїд С.В., який всі чинники, що впливають на стратегічне управління економічною безпекою підприємства, розділяє на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх науковець відносить: фінансові, виробничі, інноваційно-технологічні, технічні, кадрові, інформаційні, юридичні, екологічні, енергетичні. До зовнішніх належать: ринкові, законодавчі, економічні та форс-мажорні [10, с. 252]. Як бачимо такий розподіл чинників сформований відповідно до груп, тобто усі чинники мають приналежність до певної групи, яка в свою чергу сформована відповідно до складових економічної безпеки.

Більш детальне дослідження чинників управління економічною безпекою описав Дулеба Н.В., який зазначив, що внутрішні чинники – це фактори впливу на економічну безпеку підприємства, які виникають всередині підприємства, тобто у внутрішньому середовищі діяльності конкретного господарюючого суб'єкта. До внутрішніх чинників автор відносить: трудові, фінансові та технологічні фактори. Зовнішні чинники – це фактори впливу на економічну безпеку підприємства, які виникають у середовищі, що оточує підприємство, тобто у зовнішньому середовищі діяльності господарюючого суб'єкта. Дулеба Н.В. зазначає, що зовнішні чинники поділяються на прямого і непрямого впливу. Чинники прямого впливу здійснюють безпосередній вплив на економічну безпеку підприємства і до них належать: споживачі, постачальники, конкуренти, посередники, професійні спілки, органи державного управління, кримінальні структури. Чинники

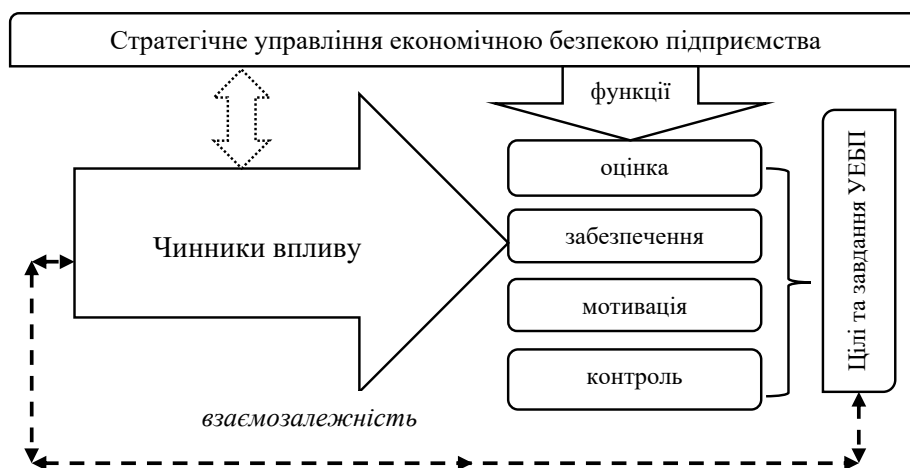

Рисунок 1 – Зв'язок чинників, функцій та завдань стратегічного управління економічною безпекою підприємства

непрямого впливу здійснюють опосередкований вплив на економічну безпеку підприємства та до них відносяться: економічне зростання, науково-технічний прогрес, політична ситуація, міжнародні відносини тощо [4]. Такий підхід дозволяє нам ширше розглянути внутрішні та зовнішні чинники, здійснити їх конкретизацію. Проте, вважаємо, що прямий та опосередкований вплив на управління економічною безпекою можуть здійснювати також і внутрішні чинники.

Пашнюк Л.О. не здійснює групування чинників, а у своєму дослідженні до них відносить наступні:

- державне регулювання діяльності підприємства (що може бути фактором загрози за неефективного регулювання, або стимулювання при належному регулюванні);

- зміна кон'юнктури ринку;

- надійний захист комерційної таємниці (захист інформації, інтелектуальної власності);

- надійність постачальників сировини та матеріалів;

- фактори виробництва (тобто ті фактори, які здійснюють безпосередній вплив на діяльність підприємства) [9].

Як бачимо, до внутрішніх чинників можемо віднести захист комерційної таємниці та фактори виробництва, до зовнішніх всі інші. У такому визначенні чинників не вистачає стратегічних аспектів, тому можна їх доповнити.

Більш конкретизують та адаптують до сучасних умов розвитку економіки чинники, які впливають на управління економічною безпекою підприємства Васильців Т.Г. та Пасічник М.Б., до них належать [2]:

- адаптивність стратегічного потенціалу підприємства, що визначається не тільки внутрішніми, а й зовнішніми впливами. Насамперед, такий вплив виникає через попит на продукцію підприємства, мінливість якого зумовлена комплексом причин економічного, політичного, демографічного та соціально-культурного характеру. На адаптивність стратегічного потенціалу підприємства впливає також кон'юнктура, що складається на ринках матеріальних ресурсів, фінансових ринках, ринках робочої сили, інформації, послуг тощо. Це означає, що як і вся система, стратегічний потенціал підприємства має граничні можливості адаптації до умов виробництва, що змінюються. Наявність таких граничних можливостей адаптації зумовлена періодичною потребою в технічному переозброєнні і реконструкції підприємства, відновленні чи підвищенні рівня кваліфікації його персоналу, зміні стратегічних зон господарювання, а можливо, і в зміні виду діяльності.

- залежність підприємства від інтенсивності кооперованих його зв'язків із постачальниками різного роду ресурсів. Йдеться про залежність підприємства від стабільності постачань необхідних ресурсів як з погляду якості ресурсів, що поставляються, так і повноти та своєчасності цих постачань.

- охорона комерційної таємниці підприємства, з одного боку, і нагромадження інформації про можливе втручання інших економічних агентів у діяльність підприємства – з іншого. Поширення конфіденційної інформації за межі підприємства може завдати йому істотної шкоди. Одночасно з охороною комерційної таємниці підприємство повинно організувати збір, нагромадження і обробку інформації про діяльність

реальних і потенційних конкурентів, що можуть вплинути на його наявний статус.

- рівень можливого ризику прийнятих рішень. Економічна безпека підприємства практично визначається здатністю керівництва вміло ризикувати під час прийняття стратегічно важливих рішень. Необхідно постійно порівнювати можливі виграші й витрати. Як свідчить практика, імовірність роботи без ризику надзвичайно мала. Крім того, необхідно пам'ятати і про можливі наслідки реалізованих рішень у майбутньому для підприємства. Такий підхід у більшій мірі відображає впливи на процеси управління економічною безпекою підприємства в сучасних умовах.

У стратегічному полі доцільно розглянути також чинники відповідно до їх впливу на розвиток підприємства. Розвиток бідь якого підприємства може мати як прогресивний, так і регресивний характер, тому йому необхідно побудувати чітку мету та цілі діяльності та відповідно до них забезпечувати управління економічною безпекою. Тобто можна згрупувати чинники впливу зовнішнього та внутрішнього середовища управління економічної безпеки підприємства на конструктивні та деструктивні. Конструктивні – чинники, які сприяють розвитку підприємства, а деструктивні – чинники небезпек, які стримують розвиток підприємства [11, с. 243]. По суті, деструктивні чинники впливу на стратегічне управління економічною безпекою підприємства є загрозами, які гальмують розвиток системи економічної безпеки, знижують здатність підприємства до стратегічного розвитку та негативно впливають на стійкість систем забезпечення діяльності підприємства у довгостроковій перспективі. Конструктивні чинники є факторами розвитку підприємства, які стимулюють стратегічний розвиток, підвищують рівень економічної безпеки та забезпечують дотримання оптимального рівня стійкості підприємства.

Провівши дослідження чинників, що впливають на стратегічне управління економічною безпекою підприємства можемо запропонувати їх класифікацію (рис. 2). Відповідно до рис. 2. за ступенем впливу фактори поділяються на визначальні (що здійснюють основний вплив), впливові (які мають середній ступінь впливу у порівнянні із визначальними) та постійні (які постійно впливають на економічну безпеку підприємства). За терміном фактори економічної безпеки поділяються на теперішні або існуючі та майбутнього впливу або потенційні. За інтересами економічними (які відображають економічні інтереси підприємства), соціальними (пов'язані із потребами у соціалізації, колективу тощо) та особисті (відштовхуються від особистих інтересів кожного працівника).

За швидкістю впливу фактори поділяються на повільні (ті які впливають тривалий період), швидкі (ті, які впливають у період виконання процесу) та миттєві (ті, які стрімко спливають на підприємство). За пристосуванням до змін фактори поділяються на адаптивні (ті що пристосовуються до змін) та незмінні (характер яких не змінюється відповідно до змін на підприємстві. Проте, у зв'язку із постійним характером змін середовища в якому функціонують підприємства необхідно зауважити, що класифікація чинників є невичерпною та може доповнюватись відповідно до умов.

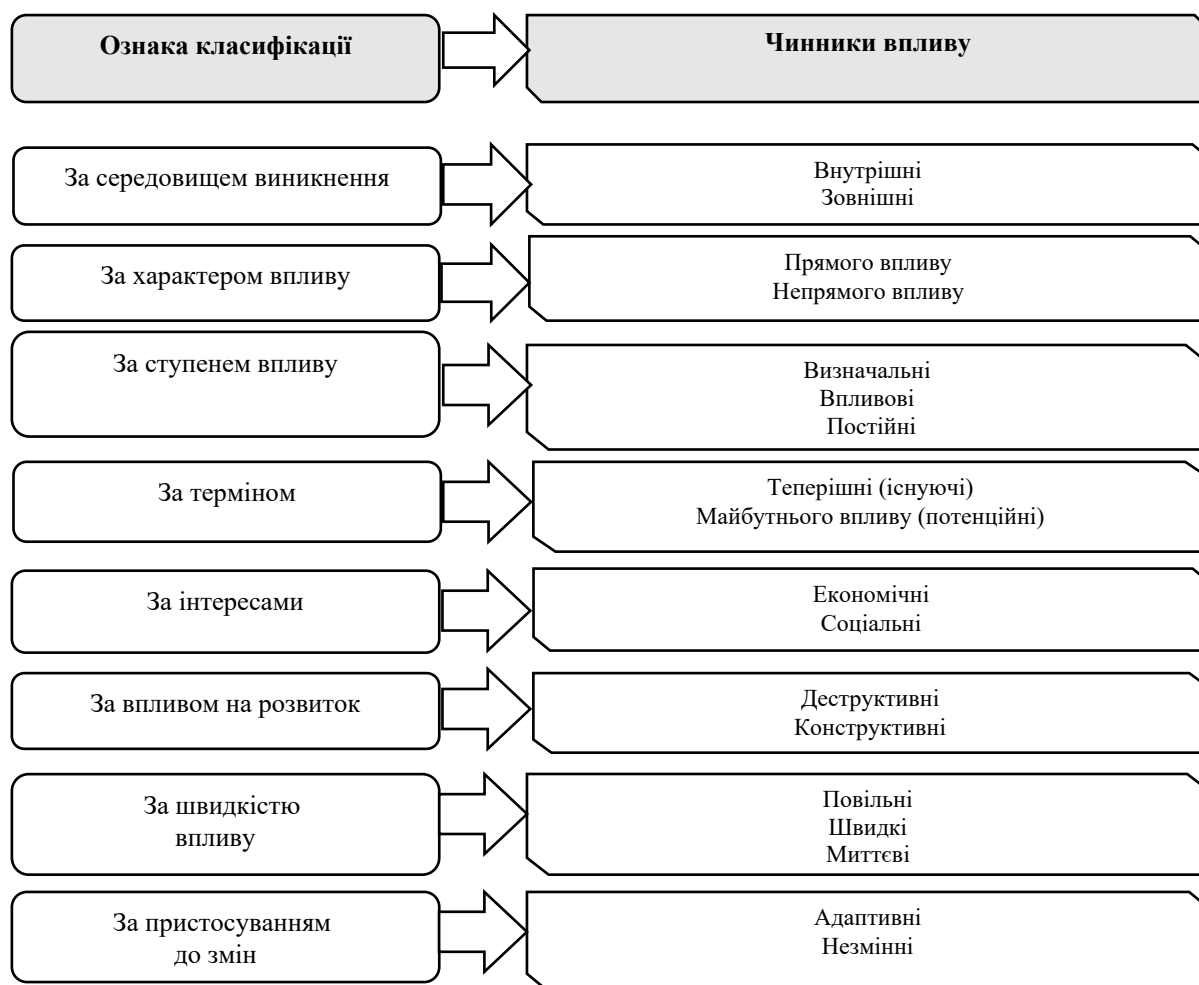

Рисунок 2 – Класифікація чинників стратегічного управління економічною безпекою підприємства

Висновки. Отже, чинники внутрішнього та зовнішнього середовища впливають на стратегічне управління економічною безпекою підприємства, визначають її функції, цілі та завдання у стратегічному напрямі. Сьогодні особливо гостро стоїть проблема швидкості адаптацій підприємств до сучасних умов і однією із характеристик успішного стратегічного управління є здатність адаптуватися до чинників, що впливають

на підприємство загалом й зокрема на управління його економічною безпекою на стратегічному рівні. Для такого реагування, нами було представлено класифікацію чинників стратегічного управління економічною безпекою підприємства. Зауважимо, що оцінка впливу чинників на стратегічне управління економічною безпекою потребує вивчення та обґрунтувань, тому майбутні дослідження будуть спрямовані у даному векторі.

Література:

1. Ареф'єва О.В. Інноваційні імперативи формування економічної безпеки машинобудівних підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці. Збірник наукових праць*. 2014. Випуск 50. С. 132–142.
2. Васильців Т.Г., Пасічник М.Б. Чинники та джерела загроз економічній безпеці підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. № 10. С. 128–135.
3. Вовк О.М., Ковальчук А.М. Стратегічне управління розвитком підприємств в умовах конкурентної економіки. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 20–32. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2019.20-32>
4. Дулеба Н.В. Визначальні фактори впливу на економічну безпеку автотранспортних підприємств. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2011. № 8. С. 289–291.
5. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2012. 256 с.
6. Маслак О.І., Гришко Н.Є. Управління економічною безпекою підприємства на принципах забезпечення її раціонального рівня. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 1. С. 198–208.
7. Мойсеєнко І.П. Системний механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*. 2013. № 1. С. 284–291.
8. Нікітіна А.В., Горювий Д.А., Бабич Д.В. Управління економічною безпекою автотранспортних підприємств в глобальному середовищі : монографія. Харків. нац. автомобільно-дорожній ун-т. Харків : ХНАДУ, 2015. 210 с.

9. Пашнюк Л.О. Економічна безпека підприємства: сутність, складові та фактори забезпечення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 22. С. 48–50.

10. Салоїд С.В. Механізм управління економічною безпекою підприємства: теоретичний аспект електропостачання. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2017. Вип. 14. С. 250–255.

11. Шуміло О.С. Чинники та загрози економічній безпеці торговельних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2015. № 11. С. 240–245.

12. Яременко О.Ф. Механізм управління економічною безпекою машинобудівного підприємства : дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.; спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (машинобудування). Хмельницький : ХНУ, 2009. 224 с.

References:

1. Arefyeva, O.V. (2014), "Innovative imperatives of formation of economic safety of machine-building enterprises", *Problemy systemnoho pidkrodu v ekonomitsi. Zbirnyk naukovykh prats*, № 50, pp. 132–142.

2. Vasylytsiv, T.H. and Pasichnyk, M.B. (2008), "Factors and sources of threats to economic security of the enterprise", *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*. 10, pp. 128–135.

3. Vovk, O.M. and Kovalchuk, A.M. (2019), "Strategic management of enterprise development in a competitive economy", *Zbirnyk naukovykh prats' Universytetu derzhavnoyi fiskal'noyi sluzhby Ukrayiny*, № 1, pp 20–32. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2019.20-32>

4. Duleba, N.V. (2011), "Determining factors influencing the economic security of motor transport enterprises", *Upravlinnya proektamy, systemnyy analiz i lohistyka. Tekhnichna seriya*, № 8, pp. 289–291.

5. Zhyvko, Z.B. (2012), "Economic security of the enterprise: essence, mechanism of maintenance and management: monograph", Liga-Press, Lviv, Ukraine.

6. Maslak, O.I. and Hryshko, N.YE. (2013), "Management of the economic safety of the enterprise on the principles of ensuring its rational level", *Marketing i menezhment innovatsiy*, № 1, pp. 198–208.

7. Moyseyenko, I.P. (2013), "System mechanism for managing the financial and economic security of the enterprise", *Naukovyy visnyk L'vivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya ekonomichna*, № 1, pp. 284–291.

8. Nikitina, A.V., Horovyy, D.A. and Babych, D.V. (2015), "Management of economic safety of motor transport enterprises in the global environment: monograph", Kharkiv. nats. avtomobil'no-dorozhniy un-t., KHNADU, Kharkiv, Ukraine.

9. Pashnyuk, L.O. (2012), "Economic security of the enterprise: essence, components and factors of provision", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, № (22), pp. 48–50.

10. Saloyid, S.V. (2017), "The mechanism of economic security management of the enterprise: the theoretical aspect of power supply", *Ekonomichnyy visnyk NTUU «KPI»*, № 14, pp. 250–255.

11. Shumilo, O.S. (2015), "Factors and threats to economic security of trade enterprises", *Biznes Inform*, № 11, pp. 240–245.

12. Yaremenko, O.F. (2009), "Mechanism of management of economic safety of the machine-building enterprise": dys. na здобуття наук. ступеня к.е.н.; spets. 08.00.04 – ekonomika ta upravlinnya pidpryemstvamy (mashynobuduvannya), KHNU, Khmelnytskyy, Ukraine.